Eduskunnan kunta- ja terveysjaosto

Asia: HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018

Teema: Toimenpiteet itsemurhien ehkäisemiseksi

Itsemurhalukujen laskusta huolimatta Suomessa tehdään kansainvälisesti katsottuna paljon itsemurhia. Edelleen yli 700 ihmistä tekee itsemurhan Suomessa. Itsemurhayrityksiä on vuosittain arviolta 10 000 – 20 000. Itsemurhat ovat merkittävä työikäisen väestön kuolinsyy, joten sillä on inhimillisten menetysten lisäksi myös huomattavia kansantaloudellisia vaikutuksia. Yhden aikuisen itsemurhan yhteiskunnallinen kustannus on keskimäärin noin 2 miljoonaa euroa. Itsemurhien ehkäisy on todettu erittäin kustannusvaikuttavaksi.

Nuorten mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet 2000-luvulla ja yhteydenottojen ja lähetteiden määrä on ollut selvässä kasvussa valtakunnallisesti. Muun muassa Helsingissä, Tampereella ja Kuopiossa lähetteiden määrä on kaksinkertaistunut, eikä hoitotakuuta voida aina toteuttaa. Noin 20–25 prosenttia nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä ja ne ovat koululaisten ja nuorten aikuisten tavallisimpia terveysongelmia.

Läheisen itsemurha on omaisille järkytys ja kuormittaa omaisia. Varhaisen tuen puute voi johtaa perheen elämänlaadun ja hallinnan laskuun, työkyvyn alenemiseen, sairauspoissaoloihin ja jopa ennenaikaiseen eläköitymiseen. Itsemurhan tehneiden läheisillä on myös kohonnut itsemurhariski. Avun ja tuen tarjoaminen äkillisessä kriisitilanteessa sekä myöhempi jälkihoito ovat omaisen selviytymisen kannalta erityisen tärkeitä. Kriisiavun/palveluiden saanti ja laatu vaihtelee kuitenkin suuresti paikkakunnittain.

FinFami vaatii, että Suomen tulee käynnistää itsemurhien ehkäisyohjelma, jossa huomioidaan myös itsemurhan tehneiden tai sitä yrittäneiden läheiset. Jokaisen itsemurhan tehneen läheisen tulee saada

MIELENTERVEYSOMAISTEN
KESKUSLIITTO

Meritullinkatu 4 B 10
00170 Helsinki
finfami.fi

tukea matalan kynnyksen periaatteella ja erityistoimia tulee kohdentaa riskiryhmille, joihin itsemurhan tehneiden läheiset kuuluvat. Erityisesti lasten ja perheiden tukeminen on erittäin tärkeätä koetun itsemurhakuoleman jälkeen.

Tutkimusten mukaan vanhemman menettäminen lapsuudessa tai nuoruudessa lisää riskiä kärsiä psyykkisistä sairauksista myöhemmin elämässä. Vanhemman itsemurha kolminkertaisti jälkeläisen itsemurhariskin, jos vanhemman itsemurha tapahtui lapsen ollessa enintään murrosikäinen. Vanhemman itsemurha lisäsi myös lapsen riskiä joutua sairaalahoitoon masennuksen, psykoosin, persoonallisuushäiriöiden ja itsemurhayritysten takia.

Noin 20–25 prosenttia nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä ja ne ovat koululaisten ja nuorten aikuisten tavallisimpia terveysongelmia. Vakavia ja toistuvia itsemurha-ajatuksia on 10–15 prosentilla nuorista. Nuorista 3-5 prosenttia on yrittänyt itsemurhaa. Vaikka myös nuorten itsemurhakuolleisuus on vähentynyt runsaasti 1990-luvun huippuvuosista, itsemurha on yksi yleisimpiä 15–19-vuotiaiden kuolinsyitä. Lasten ja nuorten mielenterveystaitoja tulee vahvistaa sisällyttämällä kouluopetukseen kaikille koulutustasoille mielenterveystaitojen opetusta ja harjoittelua sekä huomioimalla voimavarojen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen koulun toimintakäytännöissä.

Itsemurhien ehkäisyssä ovat avainasemassa ammattiryhmät, jotka kohtaavat itsemurhavaarassa olevia henkilöitä. Sellaisia ovat muun muassa opettajat ja oppilashuollon henkilöstö, esimiehet, terveydenhoitajat, sosiaalityöntekijät, lääkärit, poliisit, toimittajat, nuoriso-ohjaajat, urheiluvalmentajat ja vapaaehtoiset eri toimintamuodoissa sekä vanhuspalveluissa työskentelevät ja varusmiesten kouluttajat. Näiden itsemurhien ehkäisyn avainhenkilöiden ja -ryhmien koulutukseen sisällytetään itsemurhavaaran tunnistaminen ja itsemurhien ehkäisyosaaminen.

MIELENTERVEYSOMAISTEN
KESKUSLIITTO

Meritullinkatu 4 B 10
00170 Helsinki
finfami.fi

Itsemurhan tehneen läheisillä on tarve kriisiavulle sekä usein myös pitkäjänteisemmälle avulle. Itsemurhien ehkäisyohjelman avulla tulee varmistaa, että itsemurhaa yrittäneen tai itsemurhan tehneen läheiset saavat tarvitsemaansa tukea matalan kynnyksen periaatteella. Ulkopuolinen apu on tarpeen, koska lähipiirissä ei usein ole keinoja tai voimavaroja itsemurhan käsittelyyn. Samalla vähennetään itsemurhamallin siirtymistä eteenpäin perheissä ja suvuissa.

Omaisen jaksamisen kannalta on tärkeää, että itsemurhaa yrittänyt saa välitöntä, riittävää ja maksutonta apua. Itsemurhaa yrittäneelle ei voi tarjota ainoastaan somaattista ensihoitoa ja kotiuttaa sen jälkeen. Jos näin käy, läheisen hoito- ja valvontavastuu kasvaa suunnattomaksi ja seuraukset voivat olla kohtalokkaat.

Läheisen psyykkinen sairaus sitoo omaisen usein jatkuvaan päivystysvalmiuteen. Huolenpitotilanteesta tulee omaiselle erityisen kuormittava silloin, kun psyykkisesti sairastunut uhkailee toistuvasti itsemurhalla tai on jatkuvasti vaarallinen itselleen tai muille. On tärkeätä, että kaikille itsemurhaa yrittäneille tarjotaan välitöntä ja maksutonta apua. Psyykkisesti sairastuneen tulee päästä hoitoon, jos hänen toimintakykynsä on huono tai potilas on vaaraksi itselleen tai muille.

Talousarviossa on huomioitu positiivisen mielenterveyden edistäminen ja itsemurhien ehkäisyn tuki. Varattu raha täytyy käyttää itsemurhien ehkäisyohjelman käynnistämiseen.

Itsemurhien ehkäisytyössä on kyse inhimillisyydestä, poliittisesta tahtotilasta ja yhteiskunnallisten varojen kohdentamisesta. Kansainvälisten selvitysten mukaan itsemurhien ehkäisyohjelmat ovat vaikuttavuudeltaan kustannustehokkaimpia tapoja käyttää yhteiskunnan varoja. Suomi tarvitsee kansallisen itsemurhien ehkäisyohjelman, jossa huomioidaan myös itsemurhan tehneiden tai sitä yrittäneiden läheiset.

MIELENTERVEYSOMAISTEN
KESKUSLIITTO

Meritullinkatu 4 B 10
00170 Helsinki
finfami.fi

Mielenterveysomaisten keskusliitto –FinFami on mielenterveysomaisten ja –omaishoitajien valtakunnallinen edunvalvoja ja omaistyön asiantuntijaorganisaatio. FinFami on perustettu vuonna 1991, ja siihen kuuluu 17 jäsenyhdistystä ympäri Suomen. FinFami tukee alueellisia jäsenyhdistyksiä työssä mielenterveysomaisten hyväksi ja edistää mielenterveysomaisten ja -omaishoitajien hyvinvointia.

Lisätietoja:

Pia Hytönen

Toiminnanjohtaja
Mielenterveysomaisten keskusliitto – FinFami ry
Meritullinkatu 4 B 10, 00170 Helsinki
+358 040 776 5911
pia.hytonen@finfami.fi
www.finfami.fi